

Hã nh trã-nh tá» « cá»§ Ä'á°ng chá»%o vã i chá»¥c ngã n/kg trá»ÿ thã nh sãçm Ngã»•c Linh cã³ giãj hã

Ä'ã³ng gã³p cá»§a Huy C/Æ'á»•ng - Nhãçm Thãçn
08/08/2017

Hành trình tẽ cç ẽng chÉ vài chãc ngàn/kg
trã thành sâm Ngíc Linh có giá hàng chãc trÇu/kg

*Huy
C°Ýng - Nhâm Thân

1 kg sâm
bây giÿ có giá tẽ vài chãc çn vài tr m trÇu nh°ng
ít ai biçt mÙt thÝi, sâm trên núi Ngíc Linh nhiãu vô
kã, ng°Ýi dân vào rãng mùt ngày có thã mang vã c£
bao t£i. Hí dùng nçu n°Ùc gi£i khát hay bán vÙi giá
chÉ vài chãc nghìn. Có lúc, 1 kg sâm Õi 1 bao muÑi, 1
kg giç hay 1 chiçc qu§n ùi...
1 kg
chÉ vài chãc nghìn Óng

Núi Ngíc
Linh cao 2.592m so vÙi mñc n°Ùc biãN, °ãc xem là Énh
núi cao nhçt cça miãN Nam. Trên dãy núi này, sâm Ngíc
Linh là d°ãc liçu quý giá, phân bñ chç yçu ß 3 huyçn
Nam Trà My (tÉnh Qu£ng Nam), ãk Gleu và Tu Mj Rông (tÉnh
Kon Tum). ß ãy, ng°Ýi sinh sñng chç yçu là dân tÙc
Xê ng và Ca Dong.

°Ýng
lên lãnh Æa sâm Ngíc Linh vô cùng khó kh n. Trong cuÙc
hành trình, chúng tôi g-p anh HÓ V n Xuân (ngã xã Trà
Linh, huyçn Nam Trà My). Anh Xuân chia s»:Ä Ng°Ýi
dân ß ãy không gíi sâm là sâm mà gíi là cç ẽng,
cç giçu .

Cây
sâm có trái ã mĩng.

Anh kã,
cách ãy vài chãc n m, mùt nhóm ng°Ýi dân vào rãng
và b£ lçc. Lúc ói l£, tay chân rçu rã, nhóm này nhìn
thçy mùt bçy chim bay xuñng khu çt có nhiãu loji cây
có hçt ã mĩng n°Ùc. Hí ngh):Ä Chim
n °ãc thì ng°Ýi cing n °ãc ,Ä nên
há dùng thí. ChÉ trong chñc lát, míi ng°Ýi bçng khĩe
lçi. Loji cây này rçt ẽng, ch³ng khác gì thuñc ùc
nên ng°Ýi dân gíi là cç ẽng. Khi trã vã, ng°Ýi
dân r£ tai nhau vã công dãng c biçt cça cç ẽng.

Óng
thÝi, ng°Ýi dân Xê ng và Ca Dong v«n th°Ýng có tác,
các gia ình, sau khi kiçm °ãc cây thuñc quý thì ph£i
mang giçu trong nhà, sụn sàng cçu ng°Ýi, chĩa bçnh,
nh°ng không °ãc truyãN lçi bài thuñc cho ng°Ýi ngoài
dòng tÙc. Sâm °ãc ng°Ýi dân xem là mùt ph°ing thuñc
bí truyãN nên v«n th°Ýng gíi là cây giçu.

Vã sau,
ng°Ýi dân ß vùng núi Ngíc Linh phát hiçn cç ẽng có
rçt nhiãu công dãng khác. Ch³ng hçn, Ñi vÙi các
vçt th°ing nh¹ và vĩa, chÉ cçñ nhai lá ho-c cç ẽp
vào, chÉ trong vòng chëng mùt tu§n, th£t da liãN lçi,
ch³ng còn au ùn.

Theo anh

Xuân, tr°Úc ây, sâm ß vùng núi Ngúc Linh nhiẤu vô kÃ. Ng°Ýi dân ß Qu£ng Nam và Kon Tum trên ngín núi này v«n th°Ýng b̄t g-p. Có nị chúng míc hàng lojt, hjt ĩ kh̄p c£ mÙt khu. Chúng t-p trung chç y¿u trên lá mác, khe suNi. Ngày ¥y, khi mÙi bi¿t ¿n công dâng cça cç ̄ng, ng°Ýi dân v«n th°Ýng vào rêng, hái vÁ n¥u n°Úc uNng gi£i khát.Á Có hôm, chÉ i mÙt buÕi là có thÃ tìm °ác c£ bao t£i , anh Xuân nói. Ng°Ýi dân trên ngín núi này cé ngh) cç ̄ng cing nh° các loji cây khác, ch³ng ai ngÝ mÙt ngày, nó có giá tr£ nh° bây giÝ.

Ông HÓ

V n La ß huyÇn Nam Trà My kÃ, tr°Úc ây, cç ̄ng r£t nhiẤu. Mxi khi vào rêng, có thÃ nhÕ °ác mÙt gùi lÙn. Sau ó, ng°Ýi dân mang x̄t lát, phji khô ã Õi muNi, Õi cá, áo qu§n... Vã ông sinh °ác n m ng°Ýi con thì bÇnh t-t qua Ýi. NhiẤu ng°Ýi khuyên ông nên i thêm b°Úc nĩa . NhiẤu khi, ông cing có ý ngh) tìm mÙt ng°Ýi phả nĩ vÁ chung ch n gNi, nh°ng lji ng«m ¿n các con nên ành thôi. Á nuôi n m éa con, hàng ngày, ông vào rêng ki¿m cç ̄ng vÁ bán.

Tr°Úc

n m 2000, 1 kg cç ̄ng chÉ có giá kho£ng vài chục nghìn Óng. Ngày ó, ông th¥y méc giá ¥y là có giá tr£ ĩm rÓi, bßi, có thÃ lo liÇu cho các con. NhiẤu lúc, ông ki¿m °ác mÙt sN cç n-ng ¿n g§n 1 kg.Á N¿u bây giÝ mà tìm °ác mÙt cç nh° th¿ thì c£ nhà ch³ng c§n ph£i lao ùng hay vào rêng nĩa, bán °ác có khi chÉ c§n ß nhà h°ßng thả thôi , ông La nói.

Già làng

HÓ V n SuNt ß làng ̄k Ngo, xã Trà Linh kÃ, ngày tr°Úc, sâm ß trên th£m lá mác và ven suNi nhiẤu vô kÃ. Có nhĩng lúc, ông vào rêng ào °ác nhĩng cç sâm r£t to. Lúc ¥y, Ông bào ß ây ch°a bi¿t h¿t giá tr£ cça sâm Ngúc Linh nên không dùng h¿t thì x̄t lát rÓi phji khô ã dùng d§n.Á Ng°Ýi dân ß ây không có thÝi. Lúc sâm có giá thì ã ch³ng còn Á khai thác nĩa , ông tĩ ra hNi ti¿c.

Nghèo

v«n hoàn nghèo

NhiẤu

ng°Ýi dân xác nh-n, tr°Úc ây, sâm r» là có th-t. Kho£ng n m 2000, mÙt sN ng°Ýi Kinh tẽ d°Ui xuôi lên, hĩ mua cç ̄ng. Ng°Ýi dân vào rêng, ào c£ bao t£i vÁ mang Õi. Ngày ¥y, 1 kg sâm Õi 1 chi¿c nÓi, chi¿c ch£o ho-c 1 kg gjo, bi muNi hay chi¿c qu§n ùi... Ng°Ýi dân trên vùng núi này nghèo, cç ̄ng tẽ tr°Úc ¿n nay cing chÉ làm gi£i khát. Trong khi ó, vUi hí cç ̄ng Õi °ác chi¿c nÓi, chi¿c ch£o là ã giá tr£ ĩm rÓi. Hí c£m th¥y thĩa lòng vUi nhĩng thẽ có °ác.

Anh A Róc,

Phó chç t£ch UBND xã M ng Ri, huyÇn Tu Mj Rông, t£nh Kon

Tum nhÛ lị, ngày ỵ, sâm nhiẤu ỉn méc ng°Yi dân vào rềng mÙt buỒi là có thẤ gửi mÙt gửi mang vÁ. MÙt sN̄ ng°Yi trEi ra °Yng Ấ bán nh°ng ch³ng ai mua.Ấ Sâm chẾ thĩc sñ sN̄t và khBì nguỒn kẤ tề khi A Tịch và A Biềng tìm thỵ bấ sâm IỦn , anh A Róc nói.

Anh kẤ,
A Tịch và A Biềng là ng°Yi dân tÙc Xê ng Ẳ huyCn M°Yng Hoong. MÙt IỈn i rềng b«y thú, hai ng°Yi phát hiCn bấ sâm IỦn. Lúc ỵ, dù sâm còn r» nh°ng Ni vỦi ng°Yi dân tÙc Ẳ ấy, chúng có thẤ Ồi nhiẤu thề tề d°Ui xuôi mang lên ã là rết giá trẾ. Do ó, anh em nhà A Tịch giừu biCt. Hàng ngày, hí vào bấ này hái sâm ra Ồi gị, théc n và r°au. Ng°Yi nhà A Tịch ch³ng mỵ chN̄c l°Yi biCng, ch³ng vào rềng b«y thú chẾ i hái sâm. Thay vào ó, hí say kh°Ùt tề sáng ỉn tN̄i. Chềng n m 2005, trong cịn say, mÙt ng°Yi bịn hĩ, A Biềng tịt IỦ vÁ bấ sâm. Thông tin này nhanh chóng lan rỪng, ng°Yi dân vào bÙi tung. Th°ing lái Ẳ d°Ui xuôi nghe tin cing li l°ãt kéo lên hĩ mua.

Thỉ
nh°ng, th°ing lái tĩ dàn xỉp kẾch bEñ vỦi nhau. Hĩ hĩ mua sâm nh°ng th°Yng chề Ỉng, chề eo tìm mĩi cách Ấ ép giá xuN̄ng thỵp nhỵt. Ông bào dân tÙc Xê ng và Ca Dong ngày ỵ cing ch³ng biCt hỉt giá trẾ cạ cạ ́ng nên t°Bng th-t. Hĩ vào bấ, hái mang vÁ bán vỦi giá khá r». ó là thYi hoàng kim cạ sâm. Ng°Yi dân có °ãc tiẤn, cé nh¹ nhàng sN̄ng qua ngày. Hĩ mua r°au uN̄ng, ch³ng ngh) gị ỉn viCt tịt kiCm. TiẤn kiCm °ãc dẤ dàng, hí mB hỦi, hát hò, âm trầu...

Ông A Róc
thềa nh-n, lúc ỵ, không chẾ ng°Yi dân mà cán bÙ xã cing vào rềng hái sâm mang vÁ bán. Kho báu BẾ khai thác triCt Ấ, ch³ng bỵ lâu cịn kiCt. NhiẤu ng°Yi dân nh°c lị chuyCn x°a ci không khĩ hN̄i tịc. Hĩ bEo, Énh núi Ngíc Linh này, ng°Yi Xê ng, Ca Dong ngñ trẾ hàng th-p kẾ, cạ ́ng lCn khuỵt trong rềng cing ngỈn ỵ thYi gian. Ch³ng nị nào trên ngín núi này ng°Yi dân ch°a ỉt chân ỉn. Nh°ng, hí không mỵ may nghi ngY, kho báu °ãc cỵt giừu ứng sau loài cây có hịt màu Ỉ mĩng n°Ùc. Khi biCt giá trẾ cạ loài cây này cing là lúc nó ã kiCt.

Ng°Yi
dân Ẳ ấy tềng ngỒi trên N̄ng vàng nh°ng ch³ng biCt. ỉn bậy giY, nhĩng ng°Yi tềng vào rềng, mang vÁ cE bao tEi sâm, nghèo v«n hoàn nghèo. Hàng ngày, hí v«n phEi vào rềng, kiCm cái n, cái m-c, cuÚc sN̄ng v«n vỵt vE nh° x°a.

Khi
°ãc hĩ vÁ thYi hoàng kim, kiCm °ãc nhiẤu sâm, không ít ng°Yi tịc nuN̄i: Nỉu biCt có mÙt ngày, sâm ỉt giá thì bậy giY ch³ng khỒ. Nh°ng, quá khé cing qua rỒi, phEi sN̄ng tịp thoi... . Tề IYi chẾ d«n cạ ng°Yi dân, chúng tôi tìm ỉn M°Yng Hoong Ấ tìm A Tịch và A Biềng nh°ng nhà óng giá. Hàng xóm cho biCt, hai ng°Yi này giY cing nghèo, phEi vào rềng kiCm sN̄ng, chềng m°Yi ngày, nía tháng mỦi vÁ mÙt IỈn...

